

Eind jaren veertig van de vorige eeuw was Nederland volop in opbouw. Ook de fruitteelt nam in die tijd een grote vlucht. Op de Grote Zomerdijk in Wognum besloten de families Van Straalen, Romein en Smit fruitbomen aan te planten op hun percelen grond.

Jacob Smit, eigenaar van de fruittuin aan de Grote Zomerdijk, en zijn zoon Koos kort na de aanplant van de bomen.

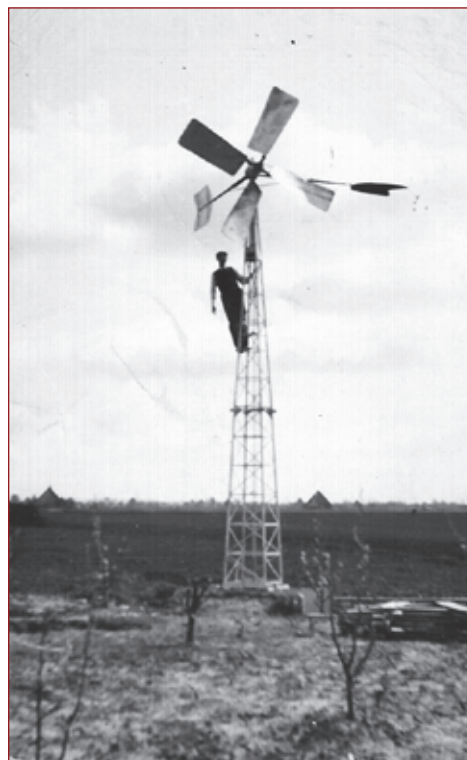
Bertha Smit, Koos Smit, opa Spruit (de vader van Cato Smit-Spruit, de tweede echtgenote van Jacob Smit) en Lies Smit in de nieuwe tuin.

Essentieel voor de groei van de bomen en dientengevolge voor een rijke oogst is een goede waterhuishouding van het perceel. Die percelen lagen niet al te hoog uit het water. Daarom besloot men de grond te draineren, aflopend op de sloot die midden tussen hun percelen liep, en daarop een onderbemaling toe te passen. Op het laagste gedeelte, dat was in dit geval achter in het land, werd een Bosmanmolen geplaatst. Daardoor kwamen de percelen van Romein met de bijnaam De Misdruk (vanwege zijn vormgeving) en percelen van Smit met de bijnamen Koppeslandje (genoemd naar

vorige eigenaar) en Nazareth (omdat het zo ver van huis lag) goed uit het water te liggen. Begin jaren vijftig is deze Bosmanmolen geplaatst. Men koos voor het type met een domtoren. De domtoren is het onderste gedeelte van vier meter. Door de domtoren wordt de molen verhoogd zodat hij een betere windvang krijgt. Zeker met het oog op de hoogte van de fruitbomen in die tijd een logische keus. Men liet de bomen veel hoger groeien dan nu de gewoonte is. Bomen van vier à vijf meter of soms nog hoger waren normaal, het plukken was toen een heel avontuur. De molen is aangevoerd over het land van Jan Broers, met een driepoot werd hij op zijn plaats gezet. Dommekrachten en katrollen waren de hulpmiddelen die men ter beschikking had. De sloot moest eerst worden afgedamd, leeggepompt en uitgebaggerd. Daarna moest de grond onder de betonnen bak waarop de molen staat, uitgevlakt worden. Dit gebeurde allemaal met de hand.

Op de foto staat Koos Smit in de molen, de bouwmaterialen liggen er nog naast.

Tijdens een zware storm in 1975 is de molen scheef en over de kop gewaaid. Bij de reparatie is besloten de domtoren er onderuit te halen omdat de hoogte van de fruitbomen in de loop der jaren flink verlaagd was en een hoge molen niet meer noodzakelijk geacht werd. Nieuwe inzichten en snoeimethoden met een betere productie tot gevolg waren redenen om de hoogte te beperken.

Koos Smit in de Bosmanmolen.

Huis en tuin van de familie Smit aan de Grote Zomerdijk.

Na de ruilverkaveling, eind jaren tachtig van de vorige eeuw, is de molen buiten gebruik gezet en in verval geraakt. Wist u overigens dat de kop waaraan de wieken gemonteerd zijn en waarop de molen rond kan draaien het cardan is van een oude A-Ford? De schuiven onder in de betonnen bak van de molen kunnen zo ingesteld worden dat de molen water uit de sloot kan afvoeren maar ook water in de sloot kan pompen. Door een vlotter, die met het waterpeil omhoog of omlaag gaat, worden de borden die achter de wieken zitten zo gedraaid dat de kop van de molen in dan wel uit de wind draait. Als de sloot leeggepompt is, draait hij zijn kop uit de wind en zal de molen stil vallen. Bij een stijgend waterpeil zal de kop weer in de wind draaien en de draad weer oppakken.

Geschiedenis van de fruittuin

Op 29 november 1916 kocht Jacobus Smit (1862-1919) vier bunder land aan de Grote Zomerdijk en begon daar voor zichzelf. Een jaar later werd er een nieuw huis opgezet, nu Grote Zomerdijk 13/15. Naderhand werd achter het huis een stenen schuurtje gebouwd. Hiervoor gebruikte men stenen afkomstig van de huisjes die gesloopt waren ten behoeve van de aanleg van de E10 ofwel de huidige A7. Die huisjes stonden op de plaats waar nu het viaduct over de Oosteinderweg is. Slechts een paar jaar had Jacob plezier van zijn bedrijf, hij stierf in 1919.

Zijn zoon Jacob (1888-1951) zette het bedrijf voort. De helft van het land werd verkocht, twee bunder bleef er over. Daar verbouwde hij aardappelen, bonen, erwten, spruiten en later witlof. Naderhand heeft hij de twee verkochte hectares weer terug kunnen kopen.

Toen Jacob in 1951 overleed, nam zijn zoon Jacobus (Jaap) het bedrijf over. Die heeft het bedrijf in 1984 aan zijn broer Jacobus (Koos) overgedaan. De huidige eigenaar Willem de Boer is de schoonzoon van Koos Smit.

Weer als nieuw

Binnen het bestuur van De Cromme Leeck rijst in 2011 het idee om de Bosmanmolen aan de rand van de fruittuin van Willem de Boer op te knappen. Die molen staat vlak aan het fiets- en wandelpad Pankoeck, dat door velen wordt gebruikt. Een goede gelegenheid om iets te laten zien van de geschiedenis van de strijd tegen het water.

Adrie Hoogewerf en Ina Broekhuizen worden aangewezen om contact te zoeken met Willem de Boer. Ook Henk Smit schuift aan bij het eerste gesprek dat plaatsvond op 6 juni 2011.

Ze worden het al gauw eens: de molen opknappen en draaiend maken, dat is het doel.

De volgende ontmoeting is in november 2011. Nico Bijvoet uit de Zuidermeer wordt bij de zaak betrokken. Een goede keus, want Nico weet alles van dit molentje omdat hij het vroeger heeft onderhouden. En hij is bijzonder technisch! Besloten wordt een begroting op te stellen.

Nico maakt een keurige offerte. De Cromme Leeck stelt zich garant voor de financiering van de kosten. Tussen 2012 en de plaatsing van de molen ligt enige tijd. Daarin wordt gestaag gewerkt aan het opknappen van de molen. Hij wordt verplaatst naar de schuur, er worden onderdelen gekocht, maar ook herstelt Nico delen van de molen en hij maakt zelfs nieuwe delen. Vanuit De Cromme Leeck gaat een verzoek naar de gemeente Medemblik om subsidie. Uit een actiepotje wordt een redelijk bedrag toegezegd.

Het graven van een gat voor de herplaatsing van de Bosmanmolen. In het gat Bertus Kok, met pet Willem de Boer, oktober 2014.

Willem de Boer bevestigt de wieken aan de molen, Nico Bijvoet houdt het mechanisme in toom, 1 juni 2015.

dige aanwijzingen van Nico lukt het. Het mechanisme wordt angstvallig stil gehouden bij het bevestigen van wieken en vanen. Als alles stevig zit, dan: los!

Er gebeurt niets!

Even handmatig meehelpen. Nee hoor, hij krijgt de haal niet te pakken. Een beetje een desillusie. Naderhand zaagt Willem enkele takken uit de hoge wilg, die dichtbij staat. Dan vangt de molen meer en beter wind en draait hij als een tierelier. Hij maalt het water rond door in de bak en maalt dus voor de prins, zoals het gezegde luidt.

In augustus 2015 wordt een informatiebordje geplaatst in de sloot vlak voor de molen. Riet Smit-Hes onthult dat bordje op zaterdag 23 augustus. Haar man Koos en zij hebben lang deze fruittuin in bezit gehad, daar gewerkt en hier geleefd met hun gezin.

Een fraai historisch element is in oude luister hersteld! Met dank aan de werkers Willem de Boer, Nico Bijvoet en Bertus Kok.

Bron: Gegevens familie Smit uit het artikel 'Interview met Koos Smit', geschreven door Karin Zult-Smit, gepubliceerd in het jaarboek 2000.

Foto's: familiebezit, Ina Broekhuizen en Mieke Goulmy.

Met gevaar voor eigen leven zet Willem een windvaan vast.

In het najaar van 2014 wordt een nieuw gat gegraven door Willem, met hulp van Bertus Kok. De betonnen bak wordt geplaatst en Bertus maakt alles keurig in orde. Ze zetten de molen neer, vooralsnog zonder wieken en vanen. Alles moet eerst bezinken.

Pas op 1 juni 2015 bevestigt Willem met hulp van Nico de wieken en de vanen. Het blijkt een waar kunststuk om een en ander aan het onderstel vast te maken. Met veel durf en gevaar voor eigen leven plus de verstan-

Onthulling van het informatiebordje door Riet Smit-Hes.